

Н. М. Ваніна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто важливість вивчення соціально-економічних передумов консультування з питань молодіжного підприємництва у відновленні соціально-орієнтованого ринкового господарства та економіки України в цілому в період воєнного та повоєнного стану. Визначено актуальність розгляду процесу розвитку молодіжного підприємництва та обґрунтовано важливість створення єдиної системи соціально-економічних передумов для консультування з питань молодіжного підприємництва. Досліджено поняття «молодіжне підприємництво» та окреслено його особливості як ефективної форми підприємницької діяльності. Розглянуто властивості малих підприємств та їхню здатність мобілізувати значні фінансові й виробничі ресурси населення. Висвітлено актуальні завдання глобального суспільного значення та вплив молодіжного підприємництва на їх виконання. Описано характерні особливості діяльності молоді, якій властиві освіченість, ерудованість, енергійність, честолюбність. Ці риси, а також володіння інтернет-технологіями робить її дуже конкурентоспроможною. Охарактеризовано ознаки та умови переходу на шлях економічної відбудови України, їх співвідношення з процесом консультування з питань молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Проаналізовано загальні тенденції у молодіжному середовищі за основними його характеристиками та зроблено відповідні висновки. Окреслено види консультування з питань молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Виділено фактори, які необхідно враховувати під час розробки системи управління соціально-економічною активністю молоді. Обґрунтовано доцільність застосування запропонованих принципів створення єдиної системи соціально-економічних передумов для консультування з питань молодіжного підприємництва та заходів, що сприятимуть масовому залученню молодих людей до підприємницької діяльності та відновлення економіки України.

Ключові слова: соціально-економічні передумови, консультування, молодіжне підприємництво, заклади професійної (професійно-технічної) освіти.

Постановка проблеми. Інтерес до вивчення соціально-економічних передумов консультування з питань молодіжного підприємництва в Україні, звернення до його соціологічного аналізу зумовлені важливістю та необхідністю

усвідомлення тієї ролі, яку молодіжне підприємництво відіграє у трансформації сучасного суспільства, у відновленні соціально-орієнтованого ринкового господарства та економіки України в цілому в період воєнного та повоєнного стану. Особливостями такої економіки є високий індекс економічної свободи суб'єктів господарювання,

© Ваніна Н. М.

велика частка інноваційних підприємств, що відповідає якості життя, оцінка впливу якості людського капіталу на світову економіку, активна участь молоді у розвитку інноваційного сектору економіки. Тому актуальною вбачається спроба розгляду процесу розвитку молодіжного підприємництва та передумов для його консультування в закладах професійної освіти в контексті повоєнного відновлення економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців, їх підготовки до зачаткування і ведення власної справи, організації процесу консультування задля повоєнного відновлення економіки країни і сталого розвитку суспільства досліджували такі вітчизняні вчені: С. Алексеева, Л. Базиль, І. Гриценко, Д. Закатов, Л. Єршова, В. Орлов, М. Теловата, О. Тітова, В. Радкевич [1–3] і багато інших, які зробили вагомий теоретичний внесок у вивчення багатьох аспектів підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва.

Постановка завдання. Запропонувати систему соціально-економічних передумов для консультування з питань молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в період воєнного стану та повоєнного відновлення економіки України.

Метою дослідження є обґрунтування важливості створення єдиної системи соціально-економічних передумов для консультування з питань молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в період воєнного стану та повоєнного відновлення економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Становлення та розвиток молодіжного підприємництва є складним соціально-економічним явищем, обумовленим докорінними змінами, що відбуваються у сфері соціокультурних відносин. Трансформація останніх впливає на основні сторони соціальної життєдіяльності людей: етичні та моральні норми, матеріальні та духовні цінності, норми економічної та соціальної поведінки, менталітет, звичаї, психологію.

Молодіжне підприємництво є істотним сегментом малого підприємництва, від розвитку якого залежатимуть темпи економічного зростання і розвитку країни в перспективі [4]. Молодіжне підприємництво — це форма підприємницької діяльності у багатьох секторах економіки, що

забезпечують зайнятність населення і потребують ефективного управління, швидкого реагування на зміни ринкової кон'юнктури та енергійного впровадження сучасних технологій. Водночас молодіжний бізнес в умовах фінансово-економічної кризи, спричиненої війною, є не тільки універсальною формою реалізації зайнятості, а й основою для формування соціального прошарку, зацікавленого в політичній стабільності та підвищенні якості людського капіталу.

Світовий досвід країн із ринковою економікою засвідчує, що значна частина валового продукту створюється великою кількістю малих підприємств. Малі підприємства — досить поширена й ефективна форма господарювання. Вони є не тільки гарантами гнучкості та динамічності економіки, потужним засобом постійного коригування та збереження структури виробництва, яке задовольняє потреби населення у роботі, заробітній платі, соціальних послугах, а й тією сферою, що дає можливість державі вирішувати соціальні проблеми, а громадянам — самореалізуватися на особистісному рівні. Ця властивість малого бізнесу набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбуваються швидка індивідуалізація та диференціація споживацького попиту, прискорення науково-технічного прогресу, розширення номенклатури товарів і послуг. Крім того, малий бізнес мобілізує значні фінансові та виробничі ресурси населення (у тому числі трудові й сировинні), які за його відсутності не були б використані. Про можливість малого бізнесу свідчить досвід економічно розвинутих країн. На малий бізнес тут припадає до 90–95% усіх підприємств і до 20–60% валового національного продукту [5].

Молодіжне підприємництво також покликане ефективно впливати на виконання актуальних завдань глобального суспільного значення. До таких завдань належать:

- залучення до активної економічної діяльності дедалі більшої кількості молоді і скорочення кількості безробітних;
- використання мобільної природи молодіжного підприємництва та заповнення ним відкритих ніш у виробництві дефіцитних товарів і послуг;
- розширення конкурентного середовища та послаблення монопольних тенденцій;
- формування широкого прошарку дрібних власників та забезпечення на цій основі умов для

створення середнього класу як гаранта економічної та соціальної стабільності у суспільстві.

Відповідно до сучасних тенденцій соціально-економічного розвитку суспільства категорія людей у віковій групі до 35 років (молодь) [6] стає найважливішим джерелом перетворень у зв'язку з тим, що їм властиве не тільки прагнення до пізнання існуючих видів діяльності (як підприємницької, так і соціальної), а й активний пошук нових можливостей для докладання своїх сил і застосування знань. Характерні особливості діяльності громадян зазначеної вікової групи дають нам змогу виділити їх у окрему соціально-економічну категорію, яка характеризується освіченістю, ерудованістю, енергійністю, має навички володіння інтернет-технологіями, що робить їх дуже конкурентоспроможними і наділяє якість, необхідними та достатніми для здійснення підприємницької діяльності в різних галузях.

Підприємницька діяльність, здійснювана людьми, що належать до цього покоління, має низку специфічних властивостей, що обумовлено швидкою реакцією на зміни у зовнішньому середовищі, більшою схильністю до пошуку нових методів управління бізнесом і прийняття новаторських рішень [7]. Водночас така діяльність найменш захищена та потребує вдосконалення механізмів підтримки розвитку молодіжного підприємництва.

На сьогодні молодіжне підприємництво як соціально-економічний ресурс розширення сучасного ринку праці окреслило значний перелік проблем, пов'язаних як із суспільною свідомістю, так і зі змістом професійної (професійно-технічної) освіти. Насамперед відзначається низька підприємницька активність молоді, що пояснюється сформованим іміджем цієї діяльності у контексті подолання численних труднощів.

Нині молодь віддає перевагу перспективам самореалізації у сфері великого бізнесу або в державному апараті як стабільних інститутах професійної самореалізації [8].

Адміністративні, правові та фінансові бар'єри, що перешкоджають вільному виходу на ринок молодих підприємців, характеризуються як важкопереборні, що пояснюється здебільшого низькою інформованістю суб'єктів підприємництва як про форми підтримки молодіжного підприємництва, так і про організації, що її реалізують. Загалом це можна охарактеризувати як відсутність інформаційно-консультативного

середовища, що стимулює підприємницьку ініціативу [9].

На сьогодні економічна відбудова України є нагальним питанням, що змінює уявлення про форму та структуру національного багатства, критерії ефективності накопичення та суспільного відтворення.

Перехід на шлях відновлення характеризується такими ознаками:

- по-перше, інновації стають затребуваними не окремими суб'єктами господарювання, а всім національно-господарським комплексом, формується цілісна національна інноваційна система, покликана закріпити перехід національної економіки на інноваційний шлях розвитку та прискорити цей процес;
- по-друге, посилюється роль держави у розвитку національної економіки при одночасній зміні її економічних функцій, методів і механізмів їх виконання. Це обумовлено наявністю в інноваційному циклі фаз, які не можуть ефективно регулюватися за допомогою лише ринкових механізмів;
- по-третє, зростає значення людського капіталу як чинника збільшення додаткового продукту та надприбутку, одержуваного завдяки виробництву та реалізації промислової продукції на відповідні ринки, що відповідає та перевершує світові аналоги.

Для переходу на інноваційний шлях відновлення країни потрібна реалізація таких умов:

- формування науково-інтелектуального та технологічного потенціалу, достатнього для запуску та подальшого розвитку процесу відбудови;
- постійне зростання кількості учасників інноваційної діяльності в умовах відновлення економіки;
- створення розвиненої системи стійких і водночас еластичних інститутів, орієнтованих на інноваційний розвиток, здатних забезпечити ефективну взаємодію всіх учасників підприємницької діяльності, які відповідатимуть сучасним вимогам розбудови ринкової економіки в Україні [10].

Розглянемо, як вимоги до переходу на шлях відновлення та розвитку країни співвідносяться із процесом консультування з питань молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти і чи зможе цей процес сприяти вирішенню основних соціальних та економічних проблем і задовольнити потреби суспільства.

З-поміж соціально-економічних передумов, які впливають на необхідність такого консультування, можна виділити такі:

- створення нових робочих місць. Молодіжне підприємництво може стимулювати створення нових робочих місць та сприяти скороченню безробіття, особливо у молодіжній групі. Це допомагає підвищити рівень життя та покращити соціально-економічне становище в цілому [11];
- збільшення податкових надходжень. Розвиток молодіжного підприємництва може стимулювати збільшення податкових надходжень до бюджету, що стане поштовхом до зростання економіки та покращення якості життя у суспільстві;
- розвиток інновацій і технологій. Молодіжне підприємництво стимулює розвиток інновацій та нових технологій, що може сприяти покращенню життя людей та підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні;
- підвищення рівня освіти. Консультування з питань молодіжного підприємництва може сприяти підвищенню рівня освіти молоді в галузі бізнесу та економіки, що обумовить збільшення кількості успішних бізнес-проектів та поліпшення економічного розвитку;
- зростання громадської свідомості. У період дії воєнного стану та повоєнного відновлення економіки громадяни мають більше усвідомлювати важливість особистого розвитку та підтримки молоді. Консультування молодіжних підприємств може бути ефективним інструментом для підвищення рівня громадської свідомості та популяризації підприємництва серед молоді тощо.

Для розуміння загальних тенденцій у молодіжному середовищі було проведено теоретичний аналіз основних його характеристик. На підставі отриманих даних зроблено такі висновки:

- посилення уваги до молодіжних соціальних технологій;
- посилення уваги до фінансування молодіжного підприємництва;
- зростання ролі молодіжних державних програм;
- поширення відомостей про науково-інтелектуальний потенціал молодіжного середовища у вигляді інформації про молодих підприємців та соціальні технології дає достатній імпульс для запуску та подальшого розвитку підприємницької діяльності;

- обсяги інформації свідчать про стійке зростання кількості учасників молодіжної підприємницької діяльності в особі фахівців та організацій, що працюють із молоддю, державних програм і бізнес-спільноти;
- розширюється система інститутів, що сприяють розвитку інноваційного молодіжного підприємництва та здатні забезпечити ефективну взаємодію всіх учасників цього процесу;
- затребуваність інновацій у молодіжному бізнес-середовищі підтверджується обсягами інформації, що циркулює в українському законодавстві.

Необхідно ще раз наголосити, що розвиток інноваційного підприємницького молодіжного середовища пов'язаний насамперед зі зростанням молодіжного капіталу та зростанням інвестицій у його розвиток як бази позитивного розвитку кількісних та якісних характеристик молоді. Інвестиції є ключовою умовою економічного розвитку і зростання, тому повинні постійно перебувати в полі зору економічної політики. Без них не з'являться нові високопродуктивні види діяльності і не відбудеться жодна зміна структури економіки [12].

Розвиток молодіжного підприємництва передбачає консультування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти з таких питань:

- вибір напрямку діяльності;
- брак культури, досвіду;
- виконання податкового законодавства — використання патентної системи оподаткування;
- застосування чинного податкового, господарського, валютного та іншого законодавства України;
- фінансове забезпечення підприємницької діяльності (кредитування за високою ставкою);
- надання адміністративних послуг;
- інформатизація;
- оренда, придбання власної матеріальної бази;
- кадрове забезпечення;
- нестача власних коштів;
- інфляція;
- відсутність пільг;
- соціальне несприйняття молодих підприємців та ін.

На сьогодні в Україні молодіжному підприємству сприятиме інтеграція інтересів освітніх закладів, підприємців, населення та органів державної влади, що дасть змогу досягти синергетич-

ного ефекту [13]. Цей процес забезпечується сукупністю організаційних структур, об'єднаних єдиними цілями та завданнями, організаційно-правовими відносинами, законодавчо-нормативною базою, що діють на підставі єдиних методичних і функціональних підходів. Регіональні та муніципальні елементи інфраструктури сприяння молодіжному підприємництву в інноваційній сфері спрямовані на підтримку молоді як специфічної групи, яка характеризується більш слабкою підготовкою на початкових етапах здійснення підприємницької діяльності, але при цьому має потужний внутрішній стимул. Співробітництво передбачає надання сучасної науково-методичної, консультаційної, інформаційної та організаційно-технічної підтримки молодіжному підприємництву у створених при закладах професійної (професійно-технічної) освіти бізнес-центрах. Водночас заклади освіти використовують також альтернативні назви: «Центр професійної кар'єри», «Центр розвитку кар'єри», «Центр кар'єрного розвитку», «Центр розвитку професійної кар'єри», «Центр планування та розвитку кар'єри», «Центр розвитку професійної кар'єри та бізнесу», «Центр професійного зростання», «Центр вдосконалення професійної кар'єри», «Офіс кар'єри та профорієнтації» тощо [9].

Аналіз наявної інфраструктурної системи підтримки молодіжного підприємництва дав можливість виділити фактори, які необхідно враховувати під час розробки системи управління соціально-економічною активністю молоді. До них належать: диференціація професійних галузей; соціальна модель освіти; економічна модель освіти; соціально-психологічне ставлення до праці; регіональна політика ринку праці. Від соціально-економічної активності молоді залежить приплив майбутніх працівників на ринок праці. За цією характеристикою визначається здатність суспільства до відтворення людських ресурсів та розвитку людського капіталу. Одна з характеристик соціально-економічної активності — коефіцієнт демографічного навантаження. На жаль, Державною службою статистики України оприлюднення інформації за 2023 рік було перенесено у зв'язку з воєнним станом. Але відомо, що через війну в Україні суттєво скорочується кількість населення: до 2035 року українців може лишитися менш як 35 мільйонів, а наступний рік, ймовірно, буде роком катастрофічного падіння народжуваності [14].

Під час створення єдиної системи соціально-економічних передумов консультування з питань молодіжного підприємництва доцільно керуватися такими наведеними нижче принципами.

1. *Доступність*. Система має бути доступною для молодих підприємців усіх верств населення, включаючи людей з обмеженими можливостями та людей, які мешкають у віддалених регіонах.

2. *Комплексність*. Система має надавати широкий спектр консультаційних послуг, включаючи інформаційну, юридичну, фінансову, маркетингову підтримку тощо.

3. *Індивідуальний підхід*. Консультації мають бути орієнтовані на індивідуальні потреби та запити молодих підприємців, враховуючи їхні бізнес-моделі та специфіку діяльності.

4. *Професіоналізм*. Консультації мають надаватися кваліфікованими фахівцями з досвідом роботи у відповідних сферах бізнесу.

5. *Інноваційність*. Система повинна захоплювати інноваційні підходи у бізнесі і надавати інформацію про нові технології та тренди у світі підприємництва.

6. *Гнучкість*. Система має бути гнучкою та адаптивною до змін в економічному й соціальному середовищі, а також до зміни потреб молодих підприємців.

7. *Ефективність*. Система має бути ефективною та давати конкретні результати у вигляді збільшення числа успішних молодих підприємців та розвитку їхнього бізнесу.

8. *Співпраця*. Система має сприяти співпраці між молодими підприємцями, обміну досвідом та знаннями, створенню спільноти однодумців.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи викладене вище, слід зазначити, що до створення єдиної системи соціально-економічних передумов для консультування з питань молодіжного підприємництва мають бути залучені не тільки заклади професійної (професійно-технічної) освіти, держава, інститути громадянського суспільства, громадські та некомерційні організації, підприємці. Важливо розуміти, що молодь повинна бути безпосереднім учасником розв'язання проблем і не має перебувати виключно в ролі об'єкта виховання, навчання та соціалізації.

Запропоновані заходи, на наш погляд, сприятимуть масовому залученню молодих людей до підприємницької діяльності та відновленню економіки України:

- органам політичної та економічної влади розробити та реалізувати єдину інформаційну політику для залучення молоді до підприємництва, формувати позитивний імідж молодіжної підприємницької культури за допомогою засобів масової інформації;
- центральним та місцевим органам виконавчої влади сприяти створенню єдиного інформаційного простору, що об'єднує підприємців-початківців, бізнес-спільноту, інфраструктуру бізнесу, органи влади;
- місцевим органам виконавчої влади спільно з представниками закладів професійної (професійно-технічної) освіти організувати регулярні освітні програми, спрямовані на навчання основ підприємницької діяльності, формування навичок, необхідних для успішного бізнесу, підвищення поінформованості молоді про заходи підтримки, що надається підприємцям-початківцям;
- закладам професійної (професійно-технічної) освіти підвищувати мотивацію молоді до підприємницької діяльності шляхом проведення тематичних заходів у навчальних закладах; здійснювати взаємодію з об'єднаннями підприємців та інфраструктурою підтримки і розвитку підприємництва;
- закладам професійної (професійно-технічної) освіти спільно з регіональними бізнес-структурами залучати до діяльності з розвитку молодіжного підприємництва різні організації, у яких здійснюватиметься стажування здобувачів освіти та молодих підприємців;
- органам виконавчої влади формувати регіональну інфраструктуру та муніципальну підтримку молодіжного підприємництва;
- центральним та місцевим органам виконавчої влади створити експертно-консультаційні ради з розвитку молодіжного підприємництва при адміністраціях та забезпечити регулярність їхньої роботи;
- центральним та місцевим органам виконавчої влади передбачити фінансування заходів щодо розвитку молодіжного підприємництва у регіональних цільових програмах підтримки малого та середнього підприємництва;
- регіональним органам влади сприяти суб'єктам молодіжного підприємництва у субсидуванні фінансування заходів, що здійснюються в межах надання державної підтримки молодіжному підприємству;

- громадським об'єднанням необхідно, з урахуванням регіональних особливостей, вживати заходів щодо розвитку взаємовигідного співробітництва молоді та бізнесу; сприяти інтеграції молодих підприємців у структури підприємницьких угруповань.

Список використаних джерел

1. Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Алексеєва С. В. та ін. *Професійна освіта*. 2019. № 2 (83). С. 33–35.
2. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика : монографія / Алексеєва С. В. та ін. Житомир : Полісся, 2020. 237 с. URL: <https://ivet.edu.ua/repozytarii/produksiiandr/321-ndr-teoretychni-i-metodychni-osnovypidhotovky-maibutnikh-kvalifikovanykh-kadriv-dopidpriemnytskoi-dialnosti-v-umovakh-rozvytkumaloho-biznesu-2019-2021> (дата звернення: 02.04.2023).
3. Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Алексеєва С. В. та ін. Житомир : Полісся, 2019. 220 с.
4. Давидюк Л. П., Шкварко А. О. Молодіжне підприємство як прогресивна сила розвитку країни. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 37. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct37-6>
5. Рижаківа Г. М. Роль і місце малого підприємництва в національній економіці України. *Ефективна економіка*. 2011. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_1_21 (дата звернення: 02.04.2023).
6. Реформування молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2012–2021 років) / редкол.: Попатенко М. М. (голова) та ін. Київ : ТОВ «Рой-лайд», 2021. 100 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/dopovid-molod-2012-2021-pdf.pdf (дата звернення: 02.04.2023).
7. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність : навч. посіб. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2014. 304 с.
8. Алещенко Л. О. Молодіжне підприємство як фундамент розвинутої економічної інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8390> (дата звернення: 02.04.2023).

9. Лаврентьева О. О., Кучма О. І., Скрипник Л. М. Проектування змісту інформаційно-консультативного середовища закладу освіти. *Освітній вимір*. 2020. Вип. 2 (54). С. 148–164. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.v54i2.3865>
  10. Радіонов Ю. Д. Інститути та їх роль у розвитку національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 3. С. 24–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_3_6 (дата звернення: 02.04.2023).
  11. Капліна А. І. Молодіжний бізнес як сучасний драйвер економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8476> (дата звернення: 02.04.2023).
  12. Власюк В. Що не так з капітальними інвестиціями в Україні. *Економічна правда*. 2021. 6 травня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/6/673627/> (дата звернення: 02.04.2023).
  13. Капліна А. І. Молодіжне підприємництво — перспективний шанс для молоді. *Агросвіт*. 2020. № 19–20. С. 47–50.
  14. У 2023 році в Україні очікується «катастрофічне» падіння народжуваності — Інститут демографії. *Суспільне. Новини*. 2022. 26 грудня. URL: <https://suspilne.media/346718-u-2023-roci-v-ukraini-ocikuetsa-katastroficne-padinna-narodzuvanosti-institut-demografii/> (дата звернення: 02.04.2023).
- References**
1. Alieksieieva, S. V., Bazyl, L. O., Baidulin, V. B., Yershova, L. M., Zakatnov, D. O., Orlov, V. F. et al. (2019). Osnovy innovatsiinoho pidpriemnytstva: prohrama navchalnoi dystsypliny dlia zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnicnoi) osvity [Fundamentals of innovative enterprise: curriculum for vocational (technical) education]. *Profesiina osvita — Vocational Education*, 2 (83), 33–35 [in Ukrainian].
  2. Alieksieieva, S. V., Bazyl, L. O., Hrytsenok, I. A., Yershova, L. M., Zakatnov, D. O., Orlov, V. F. et al. (2020). *Pidhotovka maibutnikh kvalifikovanykh kadriv do pidpriemnytskoi diialnosti v umovakh rozvytku maloho biznesu: teoriia i praktyka [Preparation of future qualified personnel for entrepreneurial activity in the conditions of small business development]*. Zhytomyr : Polissia. Retrieved from <https://ivet.edu.ua/repozytarii/produksiiandr/321-ndr-teoretichni-i-metodychni-osnovypidhotovky-maibutnikh-kvalifikovanykh-kadriv-dopidpriemnytskoi-diialnosti-v-umovakh-rozvytkumaloho-biznesu-2019-2021> [in Ukrainian].
  3. Alieksieieva, S. V., Velychko, N. O., Yershova, L. M., Zakatnov, D. O., Kuzminska, L. D., Lozovetska, V. T. et al. (2019). *Systema konsultuvannia z profesiinoi kariery uchniv profesiino-tekhnicnykh navchalnykh zakladiv [System of counseling on the professional career of students of vocational and technical educational institutions]*. Zhytomyr : Polissia [in Ukrainian].
  4. Davidyuk, L. P., & Shkvarko, A. O. (2019). Molodizhne pidpriemnytstvo yak prohresyvna syla rozvytku krainy [Youth entrepreneurship as a progressive force of the country's development]. *Prychornomorski ekonomichni studii — Black Sea Economic Studies*, 37. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct37-6> [in Ukrainian].
  5. Ryzhakova, H. M. (2011). Rol i mistse maloho pidpriemnytstva v natsionalnii ekonomitsi Ukrainy [The role and place of small business in the national economy of Ukraine]. *Efektivna ekonomika — Efficient economy*, 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=450> [in Ukrainian].
  6. Popatenko, M. M. (Eds.). (2021). Reformuvannia molodizhnoi polityky vidpovidno do suchasnykh zapytiv molodi ta derzhavy. Shchorichna dopovid Prezydentovi Ukrainy, Verkhovnii Radi Ukrainy ta Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2012–2021 rokiv) [Reforming youth policy in accordance with the modern demands of youth and the state. Annual report to the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine on the situation of youth in Ukraine (based on the results of 2012–2021)]. Kyiv : TOV "Roilaid". Retrieved from https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/dopovid-molod-2012-2021-pdf.pdf [in Ukrainian].
  7. Anufriieva, O. L., Palchevska, T. H., & Lahotska, H. M. (2014). *Pidpriemnytska diialnist [Entrepreneurship]*. Ivano-Frankivsk : Lileia NV [in Ukrainian].
  8. Alieshchenko, L. O. (2020). Molodizhne pidpriemnytstvo yak fundament rozvynenoj ekonomichnoi infrastruktury [Youth entrepreneurship as the foundation of a developed economic infrastructure]. *Efektivna ekonomika — Efficient economy*, 11. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8390> [in Ukrainian].
  9. Lavrentieva, O. O., Kuchma, O. I., & Skrypnyk, L. M. (2020). Proektuvannia zmistu informatsiino-konsultatyvnoho seredovyschcha zakladu osvity [Designing the content of the educational institution information and consulting environment]. *Osvitnii vymir — Educational Dimension*, 2 (54), 148–164. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.v54i2.3865> [in Ukrainian].
  10. Radionov, Yu. D. (2017). Instytuty ta yikh rol u rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Institutes and their role in the development of the national economy].

- Investytsii: praktyka ta dosvid — Investments: practice and experience*, 3, 24–30. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_3_6 [in Ukrainian].
11. Kaplina, A. I. (2020). Molodizhnyi biznes yak suchasnyi draiver ekonomichnoho rozvytku [Youth business as a modern driver of economic development]. *Efektivna ekonomika — Efficient economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8476> [in Ukrainian].
  12. Vlasiuk, V. (2021). Shcho ne tak z kapitalnymy investytsiiamy v Ukraini [What is wrong with capital investments in Ukraine]. *Ekonomichna pravda — Economic truth*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/6/673627/> [in Ukrainian].
  13. Kaplina, A. I. (2020). Molodizhne pidpriemnytstvo — perspektyvnyi shans dlia molodi [Youth entrepreneurship is a promising chance for young people]. *Ahrosvit — Agroworld*, 19–20, 47–50 [in Ukrainian].
  14. U 2023 rotsi v Ukraini ochikuietsia “katastrofichne” padinnia narodzhuvanosti — Instytut demografii [In 2023, a “catastrophic” drop in the birth rate is expected in Ukraine — Institute of Demography]. (2022). *Suspilne. Novyny — Public. News*. Retrieved from <https://suspilne.media/346718-u-2023-roci-v-ukraini-ocikuietsia-katastrofichne-padinna-narodzhuvanosti-institut-demografii/> [in Ukrainian].

N. M. Vanina

SOCIAL-ECONOMIC RECONSULTING CONSULTATION OF YOUTH ENTRY IN THE HOUSEHOLDS OF PROFESSIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION IN THE PERIOD OF THE MILITARY STATION AND THE MILITARY ADVANCEMENT OF THE ECONOMY

Abstract. *The article considers the importance of studying the socio-economic prerequisites of counseling youth entrepreneurship in the restoration of the socially-oriented market economy and the economy of Ukraine as a whole during the war and post-war period. The relevance of considering the process of youth entrepreneurship development is determined and the importance of creating a unified system of socio-economic prerequisites for youth entrepreneurship counseling is substantiated. The concept of youth entrepreneurship has been studied and its feature as an effective form of entrepreneurial activity has been determined. The properties of small enterprises and their ability to mobilize significant financial and production resources of the population are considered. Current tasks of global social importance and the influence of youth entrepreneurship on their solutions are highlighted. The characteristic features of the activities of young people are described, which are characterized by education, erudition, energy, ambition, skills in using Internet technologies, which makes them very competitive. The signs and conditions of the transition to the path of economic reconstruction of Ukraine, their correlation with the process of consulting youth entrepreneurship in professional (vocational and technical) education institutions are characterized. A theoretical analysis of general trends in the youth environment based on its main characteristics was conducted and relevant conclusions were drawn. It is formulated what types of counseling in professional (vocational and technical) education institutions include youth entrepreneurship. The factors that must be taken into account during the development of a system for managing the socio-economic activity of young people are highlighted. The expediency of applying the proposed principles of creating a unified system of socio-economic prerequisites for consulting on youth entrepreneurship and measures that will contribute to the mass involvement of young people in entrepreneurial activities and the recovery of the economy of Ukraine is substantiated.*

Keywords: *social and economic change of mind, consulting, youth entrepreneurship, pledge of professional (professional and technical) education.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Ваніна Наталія Миколаївна — канд. екон. наук, доцентка, наукова співробітниця лабораторії професійної кар’єри, Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна, nvanina.science@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-5139>

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Vanina N. M. — PhD in Economics, associate professor, researcher of the laboratory of professional career, Institute of Professional Development NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine, nvanina.science@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-5139>

Стаття надійшла до редакції / Received 02.04.2023,